

szor szerző akarata ellenére — defétista elemet visz be a könyvbe s éppen azokon a helyeken, ahol a harci lendületnek csorbitatlanul kellene megnyilvánulni.

Mindent egybevetve: Jean Fréville csak félig érte el azt a célját, hogy a francia munkásság 36 júniusi heroikus mozgalmát egyének és kis csoportok — nem a nagy tömeg — lelki reakcióin át elevenítse meg. Alakjai közül csak néhány mellékfigura életteljes, hus-vér ember, s éppen, a főalakokat érezzük papírmásé-figuráknak. Az ellenfél reprezentánsainak rajza sokkal elevenebb, valószínűbb. Pauwels, a flamand gyárüzgató, — tizedrangú mellékfigura — aki a könyvnek csak egyetlen kisebb jelenetében bukkant fel, sokkal elevenebb, mint a főhős.

Nemkevésbé súlyos hiba, — „taktikai“ tévedés, de lényegbevágó — hogy Fréville idegen munkást állít a sztrájk középpontjába. Ezzel önkénytelenül is alátámasztja a francia reakció amaz „érvét“, hogy a 36 júniusi nagy sztrájkmozgalom „külföldi gitátorok“ műve volt.

Szerencsére mindezeket a hibákat és gyöngeségeket részben ellensúlyozzák a remekbe készült tömegjelenetek, a megírás frissesége, az izes stílus. Lankadásnak, tapogatózásnak sehol semmi nyoma, a könyv elejétől végig eleven, ütemes, pezsgő. „Lekturnek“ is kitűnő — ami ritka erény a mai francia haladó íróknál.

A *Pain de Brique* a 36 júniusi üzemfoglaló sztrájkok regényének készült, de nem lett belőle csak egy 36 júniusi sztrájk regénye. Fréville sokkal jobban oldotta volna meg feladatát, ha könyvét eleve egy 36 júniusi sztrájk regényének szánja. Mindezeknél azonban sokkal fontosabb, hogy a *Pain de Brique*-kel a mai francia munkása diadalmasan betört az irodalomba. Fréville félsikere épezért felér egy győzelemmel.

(Mosonyi Ferenc)

A. LÖFFLER: NOTRE VIE, HISTOIRES D'OUVRIERS. (Éd. Entre Nous, Paris 1938.) A Párizsban élő magyar író nyolc novelláját tartalmazza ez a közel száz oldalas kis kötet. Voltaképpen nem is novellák ezek. Egyszerű és igénytelen történetek a munkások igénytelen életéből. Kis történet az elvesztett forintról, másik a Spanyolországba határokon átszökő önkéntesről, fizetésemelést kérő kishivatalnokról, a szervezetlen munkás siránkozásairól, a mai fiatalságról.

Ha a megírás művészi módjának kétségtelenül elfogadható akadálya is a nyelvi nehézség, a rövid írások felfogásbeli és szemléleti hiányosságait ez semmiképpen nem menheti. A mondanivaló ily egysíku és nyiltan tendenciózus beállítására, attól eltekintve, hogy művészi meggyőzőereje nincs, a valósággal sem egyezik végül, az író törekvéseivel ellentétben — egyszerűen azért, mert nem is igaz. Az olvasó nem hiszi el, hogy egy vállalat tisztviselői karának együttes fellépése olyan zavartalanul és magátólértődően fizetésemeléshez vezet, mint azt a könyvben olvassuk s a kollektív megmozdulás apoteozisának szánt írást legszivesebben vágyálomnak tekintené, ám a könyv címe a „mi életünk“ s így nem tudja mit kezdjen vele. De az alakok is valószínűtlenül elrajzoltak, vagy reménytelenül színtelenek s minthogy jellemalakítást nem kapunk, a kisé mindig merev párbeszédnek pedig alig pótolják ezt, voltaképpen csak a könyv lapjain élő kétdimenziós lényekkel van dolgunk, akiknek életéhez semmi közünk. Ez egyébként az egyetlen bizonyosság, ami a könyvvel kapcsolatban adódik számunkra.

A könyv kétségtelenül legértékesebb darabjai azok, melyekben nem felállított tételek igazolását (a szervezkedés előnyei) tűzi ki céljául az

író, hanem, ha elnagyolt vonalakkal s a valóság alig számbavehető lát-
szatával is, de a mindennapi élet jelentéktelen mozzanataival utal tété-
leire. Ezekben az írásaiban ráismerni a valóság egy-egy fintorára s
minden bizonnyal ez az az ut, melyen haladnia kell.

(Kovács Katona Jenő)

KOVÁCS GYÖRGY: ERDÉLYI TÉL. (Cserépfalvi, 1938.) A falukutatás
irodalmi vetületét adja Kovács György Erdélyi tél című regényé-
ben. Egy erdélyi faluról szól az elbeszélés. A mostan oly divatos orvoson
keresztül nyúl a beteg faluhoz, hogy annak külső és belső nehézségeit
felrajzolja. Bemutatja a kisgazdák egymásközötti vetélkedését. Erősen
hangsúlyozza, hogy sokkal nagyobb átok az a torzalkodás, ami a ma-
gyar paraszt egymás közötti egyenetlenségéből származik, mint az, hogy
a román hatóságokkal is számolniuk kell. Kovács különböző típusokat
vesz a tollára. A regény háromszáz oldalán keresztül a tehetetlenség, a
düh, a kicsinyes utszéli intrika, a félretaposott, kiszikkadt emberi
értelem s az orvos emberfeletti akarata küszködik egymással. Ebből követ-
kezik, hogy az orvos magasan felette áll sorstársainak. Csupa erő és jó-
ság, de a városból magával hozott felesége sem érti meg. A regény eb-
ben a terjedelemben sem több alakok felvázolásánál, akiknek teljes testi
és lelki tevékenységét még legalább újabb két kötetre lehetne kiépíteni.
A falu montirozása nem sikerült rosszul. A regény olvasásánál mégsem
marad el az érzés, hogy bizonyos dolgok, mintha sablonok lennének. Az
emberek éleveségéhez, életből vet mintázatahoz nem fér kétség. De az
élet mélyén nyögő csirák, amikből a tragédiák és okozatok vaskövetke-
zéssel kibujnának, csak utalásokban élnek, inkább az elbeszélés elbeszélésében.
Az elbeszélés folyamatos és olykor sodró is. Kovács György
egészséges ösztönére vall, és írói elhivatottságára, hogy túlzásaiban nin-
csenek helyrehozhatatlan romantikus hibák. Nem ölik a székekelyek egy-
mást percenként és nem eszik meg egymást karikára vágott vörös hagy-
mával. A nagy nekibusulások sem olyan végzetesek, mint amilyenekkel
minket sok jónevű író elkényeztetett. Kovácsnak nem kenyere a patéti-
kus ömlegés, kivéve a regény végét, ahol más hétrpróbás író is mellé szo-
kott fogni. Amit az erdélyi faluról megtudunk az szomorú, de nem vi-
gasztalan. A sötétség és elmaradottság nemcsak az erdélyi falu velejáró-
ja. A részletekben hiába keressük azt a specifikusat, ami világosságot
derítene arra, amiért erdélyi. Kovács sok tekintetben messze túlhaladja
nagy írás készségű erdélyi kollegáit, akik látásmódjukban inkább a sza-
vak pompáját cizellálják, mintsem a szavaik valóságát. Viszont Kovács
egyelőre nem belletrista. Azzal az ifju erdélyi gárdával tart rokonságot,
akik most tünedeznek fel s akiknek mondanivalói nem az erkölcsi, hanem
a társadalmi mondanivalókat feszegetik. Tapogatózva és bátortalanul bo-
torkál ezen az uton, de mintha erőnek erejével szabadulni akarna azok-
tól a megkötöttségektől, amik őt a szokványos nagy erejű, nagy gondola-
tu, nagy elhivatottságu hősökhez kötik. Talán főhősében az orvosban tar-
tott ki leginkább ezen romantikus hősi típus mellett, de könyveljük be-
csületére, hogy ez a regényalak sikerült legszürkébbre, legsemmitmon-
dóbbra. (Pap Gábor)

EZER ÉV DUNAI TÖRTÉNETE. Csakis a mai idők felszültségei közt
nyilhatott alkalom az ezeresztendő dunavölgyi kérdés oly tiszta be-
mutatására, mint *Bányai László* minap megjelent történelmi röpiratában
(*A magyarság a Dunavölgyében*, Kolozsvár, 1938.). A nagynémet keleti
terjeszkedés egyre kiméletlenebbül hatja át a dunavölgyi népeket s egy-